

ALLA VÅRA HUNDAR

DU VET NOG ATT HUNDEN KOMMER FRÅN VARGEN. MEN VISSTE DU ATT DETT VAR REDAN FÖR 10 000 ÅR SEDAN! OCH ATT DET IDAG FINNS ÖVER 400 HUNDRASER!

Jägare går ut med sina hundar för att jaga byten med pilbåge. Hundarna är sv spetsars. När byten stannar skäller de så att jägaren kan syna fram och skjuta. På kvällen efter jakten håller hundarna väkt i läget. Så kan det ha sett ut för 10 000 år sedan här i Norden.

NÅGRA TUSEN ÅR senare står en flicka och petar ner vetesken i jorden. Hon och hennes mamma hoppas på att få sköda och mala mjöl till bröd. Far och gester betar kring gålden. Vallhundar som schäfer ser till att de inte rymmer. Från början kom vallhundarna från Asien och finns så omkringens ära här.

VID MEDELÅVET lever vid denna tid romare med hundar som väskade boskap. De hundarna blev till sankt bernshandshund, rottweiler och boxer.

HUNDAN FÖLJDE med i gravar när jägaren begravdes. Framför dig ser du över 1000 år gamla gravhögar. Kanske ligger någon begravd med sin hund där? Månsrikorna troer vid denna tid på ett liv efter detta och då vill man ha hunden med. Den kanske väskade vägen till nästa liv?

GRAVFÄLTET HAR hört till en närallgande gård under järnåldern. Småhöjns gård var en vikingatida storgård och hade fyra gravfält, detta var stiet med mer än 60 gravhögar. Vikingarnas gård är borta men namnet finns kvar i tätorten.

THE DOG DEVELOPED from the wolf more than 30,000 years ago. There are now more than 400 breeds of dogs. Spitzus went bad when people lived in huts. Later, when people began to keep cattle, dogs were used to shepherd them. In the area around the Mediterranean Sea, the dogs that shepherded cattle evolved into breeds like Bernese, St. Bernard and Boxer. Dogs sometimes followed their master or mistress to the grave. Here is a burial field with graves that are over a thousand years old. Maybe someone there is buried with the dog!

DET ÄR FÖR FLERA tusen år sedan. Hundarna är en vilt och en arkeolog som håller vakt på bystaden. Jägare har med hundar på jakten. De väskar till i jakt på fångstområde!

Upplands Väsby kommun

Illustration av en hund som följer sin ägare till gravarna. Bilden är från en av de många gravarna som finns kvar i tätorten.

Informationsskyltar

Landskapsarkeologernas Ingela Norlin och Gerhard Flink har under hösten producerat informationsskyltar, bland annat till Upplands Väsby kommun. Informationen rör ett gravfält med över 60 gravhögar som ligger i ett område där hundar rastas. Skylten har därför fått temainriktning hundens historia.

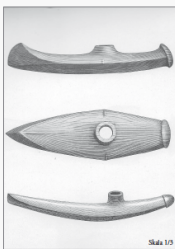
Likåså har informationsskyltar producerats till Östergötland. Det gäller fångstgropar för varg och skyltar om Sunds fornminnesområde. Dessutom har skyltar producerats till Västernorrland för uppställning under våren.

Stockholm före Stockholm

Ingela Norlin har under hösten även deltagit i kursen "Stockholm före Stockholm" på Stockholms universitet. Kursen baseras på de senaste rönen så nu är Landskapsarkeologerna delvis uppdaterade vad gäller aktuell forskning.

Ekerö kommun är en av de kommuner med aktivt fornvårdsprogram. Ny kunskap om Birka har framkommit på senare år och bör komma till nytta när fornvårdsinsatser planeras liksom uppdatering av informationsskyltar i kommunen.

Forntid vid Sund

Råttor här till smältens åldersgräns förmed. Namnet kommer av att formen liknar en blå från stiden. Råttor kallas även stensvampar och stensvampar omkring 4000-2500 f.Kr. Jämförande och skivning av dessa förmedlar hur de brukades. Kanter är de nägeln form av balistiska redskap? De avbildade yttorna är från Hålsjöåker. Bild av Oskar Hansson "Svenska formlar", 1872.

Här ligger forntida åkrar och gravfält. Troligen bodde och odlade bönder marken här redan under bronsåldern och järnåldern. Man kan se åkerterrasser, röjningsrösen och ett par gravfält från den tiden.

OMRÅDET ÄR RIKT på minnen från äldre tiden. På kartan syns rödmärkade fornlämnningar. De röda yttorna betecknar områden med äldre odlingsmark. Många ortnamn är mycket gamla.

FLERA LÖSPYND AV stenpyror är kända från denna trakt. Småhöjns pyror är utformade på olika sätt. Av formen kan man ungefärligt avgöra ålder. Ett fragment av en bifiform pyror som är tusentals år gammal har hittats i området.

JORDBRUK VAR en investering i arbete som skapade ett varaktigt förhållande till marken. Människorna röjde mark för odling och byggde stora gravområden. Det blev naturligt att ha med gravar och åkrar inom synhåll från gålden.

UPPE I NATURRESERVATET vid riksväg 131 Östernyssa. Tänk ligger gravar av hoplagd sten, kanske från bronsålder. En informationsskylt vid P-planen berättar mer om detta.

UNDER JÄRNÅLDERN fanns fast bygd här. Vid gålden Hålsjöåker ligger över 20 järnåldersgravar samlade. En sådan ansamling tyder på att människor bodde ställevarande i tätorten.

ORTNAMN KAN hjälpa tillbaka till medeltiden i det här området. Namnet Sund finns i dokument från 1550-talet. Gården Ang finns omnämnd på 1400-talet. Gårdsnamnen var då kända och används sedan länge.

LEONARD FREDRIK RÅF var en av 1800-talets kända fornforskare. Sörens hant efterforskningar i Sunds socken vet vi en hel del om tro och seder bland bönderna. Man trodde att jätten Hålsjö var begravd vid de stora stenarna vid Hålsjöåker. Vid Låken stannade man enligt tradition med häntarna vid begravningsplatser.

HÅLSJERYDD SKA ha fått namnet efter jätten Hålsjö. Denne hade tre jättesöner, Bulo, Grab och Tång hette de. Enligt sägen skall tre av jättarna ha dött på en rya som de vid behov kastade mellan sig. Till sist tappades den i sjön. Skäret var grovt som en timmerstock och låg synas vid lågt vattenstånd!

GALGBÄCKEN är namnet på bygdens strax norr om kyrkan. Där ska man i äldre tid ha tillämpat de yttestraffarna. År 1750 avsträddes där en bonde som var skyldig till mord på en soldat.

PEOPLE CAME HERE as far back as the Stone Age. Some uses of the type shown in the picture have been found, called bone axes because they look like bones from the side. In the nature reserve by the road there are large, visible carvings and terraces. The land was probably cultivated by ancient farmers, perhaps even as far back as the Bronze Age. Low cultivation terraces, dated to at least the Viking Age and Middle Ages, may in fact be traces from that period. The information sign by Road 131 Östernyssa. Thanks tells more about them. Ancient monuments are marked in red on the map and you can see two burial fields in the area called Hålsjöåker. The larger ones show ancient surfaces that were once fields but are now forested. Some of the spots on the map are places where finds have been made but also places with local names and traditions. Fortunately, the picture tells much of the story in no longer in use!

Östernyssa
LÄNSSTYRELSEN ÖSTERGÖTLAND
Fornminnes 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22
Kartan är utgiven av Länsstyrelsen Östergötland 2016

Överst informationsskylt i format A3 till Upplands Väsby kommun om hundens historia och nederst informationsskylt i format A2 till länsstyrelsen Östergötland om forntid vid Sund.

RYLA betonar ledarskap, medborgarskap och personlig utveckling. Ledord i verksamheten är: Sedd! Hörd! Bekräftad!

RYLA:s syften är att

- *visa Rotarys respekt och engagemang för ungdom*
- *tillhandahålla effektiv utbildning för utvalda unga och ledarbegåvningar*
- *uppmuntra unga att leda unga*
- *offentligt uppmärksamma unga som gör en samhällsinsats*

Landskapsarkeologerna och CSR

CSR (Corporate Social Responsibility) eller ”ansvarsfullt företagande” är idén om att ett företag har ansvar för den påverkan man har i samhället. CSR är också en process för att integrera exempelvis mänskliga rättigheter, miljö och socialt ansvar i företagets strategi och verksamhet.

De aktörer som ingår i Landskapsarkeologerna har sedan starten arbetat även med sociala åtaganden av olika slag, oberoende av varandra. Delar av dessa åtaganden inarbetas nu successivt i Landskapsarkeologernas gemensamma policies, styrdokument och vår interna kvalitetshandbok.

Ett exempel på vårt arbete med CSR är Landskapsarkeologernas Ola Nilssons engagemang i RYLA (Rotary Youth Leadership Awards) i Hudiksvall.

I Sverige bedrivs sådan verksamhet på drygt 15 orter. Ola är en av ledarna i det RYLA-program som bedrivs i Hudiksvall för unga vuxna i åldern 18-30 år. Utbildningsåret påbörjas i augusti och avslutas i april/maj och de ca 15 deltagarna träffas en gång per månad. Programmet omfattar såväl föreläsningar som praktiska övningar och inte minst föreläsningar av inbjudna goda ledare från näringsliv och offentlig sektor - som bjuder på erfarenheter från sina ledarskapsresor, i med- och motgång.

Överst: sjöbodor vid småbåtshamnen i Hudiksvall där vårsolen nu äntligen börjar vinna över vintern. Foto Lena Berg Nilsson 2016.

Nederst: RYLA är en världsomspännande ideell utbildningsinsats som Rotary tillhandahåller för unga vuxna.

